

Шочмо эл, порылык да чын верч!

Б У Д Ъ Г О Т О В /

44-ше (3692) №,
2024 ий 1 ноябрь,
кугарня

0+

Ямде лий

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

4 ноябрь – Марий Эл Республикын да Калык-влакын икоян улмо кечышт.

Илышыште порылык ден келшен илымаш эн тунлан шотлалтыт. Кеч-коат – руш але марий, татар але чуваш, мордва але удмурт – икте-весе полшен, келшен, йыр улшо туням да чыла чонаным аклен, йоратен, арален ила гын, Шочмо элна икоян да пенгыде лиеш. Марий Элыштат турло калык келшен ила. Нуно койыш-шоктыш, йылме, тывыра, илыш-йула дене ойыртемалтыт гынат, пырля пашам ыштат, пайремым пайремлат. Тыгай шулышым икшывыштын чонышкышт изинек шындрат.

Медведево посёлкысо 6-шо номеран «Онгыр» йочам виандыме рудерыштат келшымаш озалана. Тушко турло калыкын икшывышт коштеш. Йоча-шамыч икте-весе дене рушла мутланат гынат, турло калыкын тывыражым аклен кушкыт. Марий Эл Республикын да Калык-влакын икоян улмо кечышт вашеш «Юл кундемысе калык-влакын вургемышт» смотр-конкурсим кокымшо гана эртареныт (снимкыште).

– Изи йоча-шамычым калыкын тывыражым палаш да пагалаш кумыландыме ионымаш дене ты-

гай пайремым эртарена, – оила рудерын кугурак воспитательже О.В.Казанцева. – Икшыве-шамычлан поян вургемым ямдылаш ача-ава-влак полишеныт. Нунылан таум ойлена. Удыр-рвезе-шамыч вургемыштын ойыртемыжым да моторлыкшым ончыктеныт, историйже дене палдареныт, музыкальный номерым кельштареныт. Тыгай сынан пайрем йоча-влак кокласе вашкылым пенгыдемда, икте-весым пагалаш кумыланда, порылыкым йыр шара.

Л.ГРИГОРЬЕВА.
И.РЕЧКИНЫН фотожо.

ПОДПИСКЕ

2025 ийын икымше педийжылан «Ямде лий» газетлан возалташ вашкыза! Подпискым ыштыше-влак коклаште лотерей модыш эртаралтеш. Тидлан квитанцийын копияжым редакцийышке колтыман. Индекс – П4696.

Ак – 489 тентеат 79 ыр.

Изи шўдыр – кугу олаште

23 октябрьште «Хрустальные звёздочки» XVII тўнямбал фестиваль-конкурс иктешлалтын. Тудым Судебный пристав-влакын федерал службышт кажне ийын эрара. Конкурс икмынар йыжынлан пайлалтын. Ончыч участник-влак мастарлыкштым шочмо кундемшыт тергенит. Ойыртемалтше-шамыч Сочиште концертым ончыктенит. Варажым 28 йоча Москошто усталыкшым терген. Марий Эл гыч Анастасия Мусина (снимкыште) ты конкурсышто «вокал» номинацийыште танасен. Изирак ийготан-влак коклаште 3-шо верым сенген налын. Ёдыр шкенжым чолган ончыктен. Садлан тудлан Сочиште концертым да Москошто гала-концертым вўдаш ўшаненит.

Настя Йошкар-Оласе 31-ше номеран школышто 5-ше «Б» классыште тунемеш. Яра жапыште йомакым да лийдыме историй-влакым шонкалаш йўрата.

– *Фестиваль мыланем пеш келшен. Тушко шуко ўдыр-рвезе ушнен. Южсыж дене ты кўчык жапыште йолташ лийынна. Фестивальын кумшо йыжынже поснак шарнымашеш кодын. Тудо Сириус кумдыкышто эртаралтын. Шем теңыз вокте-не тўрлў мастер-класс, Российын сулло артистие-влак дене вашлиймашла лийынт. Нуно сценьште кузе шкем чын кучаш ой-канашым пуэзыт, –* ойла ўдыр.

О.МОШКИНА-МАЙКОВА.
Фотом еш архив гыч налме.

Сенымаш

Республикысе технике усталык рўдерын тунемшыже Данила Василенко скоростной радиотелеграфий дене тўнямбал чемпионатыште да первенствыште

кумшо верым сенген налын. Рвезе радиоспорт дене Российын сборный командыштыже лийын. Танасымаш Тунисыште эртаралтын. Тушто 18 эл гыч 92 спортсмен танасен.

Шернур район Кукнур школышто 1-ше классыште тунемше-влак «Блиндажная свеча» акцийышке уло кумылын ушненит (снимкыште). Ача-авашт дене пырля пўнчў пўгылымым погеныт, парафин сортам налыныт, калай банке-влакым конденит.

Амелия Кошпаева чот тыршен: эн шуко ямдылен. Изирак улыт гынат, йоча-шамыч умылат: нунын поро пашашт тыныс илыш верч кредалше сарзе-влакым йўштў кечын ырыкташ тўналеш.

Т.А.КОНАКОВА.
Авторын фотожо.

Российысе увер

«Teen Art Award» кызытсе сымыктыш тўнямбал конкурс кумшо гана эртаралтеш. Тўн темыже: у технологий жапыште тўвыра поянлыкым аралымаш. Йодмашым teenartawards.com адрес дене электрон почтыш 15 ноябрь марте колтыман.

«По праву памяти» усталык конкурсын регионисо йыжынже 15 ноябрь марте эртаралтеш. Тушко ойлымашым, мурым да сўрет-влакым колтен кертыда. Шке гыч возымо почеламутым сылнын лудмаш лиш. Тўрыс увер – svopamyat.pravnuki-pobediteley.ru сайтыште.

Шочмо кундемда дене уло Российым палдарынеда гын, «Смотри, это Россия» видеоролик конкурсыш ушныза. Вич сган командым погыза да видеосаламым ямдылыза. Паша-влакым 24 ноябрь марте вучат. Тўрыс увер – lookitsrussia.ru сайтыште.

Марий Элысе увер

Йошкар-Ола мучко верланыше шым той пырысыгын ынде QR-кодышт уло. Тудым кажне скульптур пелен йыргешке чапаш веранденит. Ссылке почеш сурт янлык нерген кумданрак пален налаш лиш.

Национальный художественный галерейыште йоча-влакын возымо сўрет ончырышт почылтын. Тудо кенжежым Козьмодемьянскыште эртаралтше всемарийский йоча пленэрын лектышыже. Ончырыште шўдў наре эн онгай пашаштым ужаш лиш.

Республикысе марий тўвыра рўдер Еш идалыкклан пўлеклалтше «Ача-ава дене пырля» конкурсым 30 ноябрьыште эрара. Конкурсыш ушнаш йодмашым 15 ноябрь марте колтыман. Тўрыс уверым mari-centr.ru сайтыште ончыза.

Ончычсо юнкор – Марий погынын делегатше

31 октябрь гыч 2 ноябрь марте Йошкар-Олаште XII Марий калык погын эртаралтеш. Делегат-влак Российын түрлө кундемже гыч толыныт. Нунын коклаште «Ямде лий» газетын ончычсо юнкоржо-шамыч шагалын огытыл. Икмынярышт деч кок йодышлан вашмутым пуаш йодна:

1. Илыш корныштыда йоча газетын вержым кузе акледа?

2. Марий тўняште могай йодышым эн пўсылан шотледа?

Л.ГИКСАНОВА, Марий Эл Республикысе образованийын сулло пашаенже, педагогике науко кандидат:

1. Ме чылан «Ямде лий» гыч лектын улына манын, ик гана гына огыл ойленам. Чынже денак, кў таче марий мер пашаен гын, кажныже йоча жапше годым «Ямде лий» газетыш возен ончен. Мыят тыгак. Мый вич ияш лудаш тўналынам да газет дене кылым кученамат. Визымше классыште тунемем годым возаш кумылангынам. Мо шарнем, эре почеламутым серенам. «Ямде лий» газетеш савыкталтеш гын, тиде чот кугу сенымашла чучын. Мемнан годым юнкор лўмым сулаш кўлын. Ме чот тыршенна: школышто пионер шуко лийын, а юнкор – икыт-кокыт.

«Ямде лий» сайын возаш (заметке – тиде увер, тудын тўналтышыже да мучашыже, онгайлыкше уло), тунемаш (шке жапетым кучылт мошташ, у шинчымашым налаш, отличник-влак дене иктўр лияш), илаш (йоча жапым пайдалын эртараш), ваш келшаш (гачат юнкор йолташ-влак дене келшена), кутыраш (икте-весе дене айда-лийже огыл, а тўрлў темылан мутланаш), йолташым муаш (кў газетым лудеш, весылан каласкала, кумшылан...) да эше шуко молан мыйым туныктен.

Кў «Ямде лийыш» возен, тудо умбакыже вузыш тунемаш пураш тыршен. Мыланем юнкор корно – Марий кугыжаныш университетыш ошкыл.

Марий интеллигентийым, марий поэтым, писательным, драматургым, журналистым ямдылымаште, марий ўдыр-рвезе-влакым кумда илыш корныш лукмаште «Ямде лийын» надырже пеш кугу. Да поро пашамыштымаште, самырык тукымым духовно-нравственный, патриотизм шўлышеш куштымаште газет эреак тыршен да тырша.

2. Кажне жапын – шке тўсшў. Кажне жапын шке пўсў йодышыжо-влак улыт. Тачысе кечын чылт марий тўням посна ойырашат оклий. Ужына: сар-влак лўшкат, айдеме осалемеш, шинчымашын акше вола да тулеч моло.

Марий ен семын мо мыйым тургыжландара? Эн пўсў йодыш – марий йылмым тунемше да палыше-влакын чотышт ятырлан иземеш. Кочо сўретым ужын, «Ну мом ме ыштен кертына?!» манын ойлен, пўртылташ лийдыме йонгылышым ыштена. Илен-толын, мемнан титакнам икшывына-влак огыт протитле.

Туныктышо улам, садлан эше иктым ойлыде ом керт: калык тунам виян, кунам тудын ушан-шотан, уста, чулым да тале ўдыр-рвезыже-влак шукын улыт. Сандене, йоча-шамыч, кўшыл шинчымашым налашак тыршыза, тунемза.

Д.А.ВЕДЕНЬКИН, «Шернур вел» ден «Край сернурский» газет-влакын тўн редакторжын сомылжым жаплан шуктышо:

1. Илыш корныштем «Ямде лий» газет моткоч волгыдо кышам коден. «Ямде лий» да «Кенеж сылнымутчо» семинарлан кўра кызыт журналистикыште пашам ыштем. Йоча газет дене икымше сенымашем кылдалтын: «Ямде лий» газет редакций ден «Ший памаш» сылнымут фонд «Рвезе йўк» конкурсым ий еда эртарат. Тушто Зинаида Яковлева лўмеш премий дене палемдалтынам. «Ямде лий» газетыште икымше почеламут корнем савыкталтын. А газетыш тўрлў заметкым, почеламутым возаш Христина Александрова кумылан ден да туныктен. Шарнем, газетын эртарыме «Самырык журналист» дистанционный программыжын участникше лийынам. «Пўртўс лонгаште»

фотоконкурс газет дене келшымым утыр пенгыдемден. Тушто сеныше радамшыке лектынам ыле.

2. Кеч-кунамат да кеч-куштат калык да йылме дене кылдалтше йодыш-влак эн тургыжландарышылан шотлалтыт. Тидын верч поснак чонем йўла. Мом тидын дене каласынем: самырык, тунемше журналист улам, газетыш тўрлў статьям возымо годым шомак-влакым уэш-пачаш тергет, чын лийже манын тыршет. Пошкудо районласе, республикыште лекше изданий-влакым эскерет. Коклан тыгай сўретым ужаш логалеш: ик газетыште шомакым ик семын возымо, вес газетыште вес семын. Тунам йодыш лектеш: «А куштыжо чын серыме?» Кид йымалне улшо эн кугу польшыкалыше – марий мутер. Тидыже тыге гынат, мутерыштат шуко умылдымаш уло. Республикысе газет да

журнал-влакын лаштыклаштым шергалын каласаш лиеш: ятырынже икмыняр шомакым тошто семын возат. Мыйын шонымаште, правил дене келыштарен, чылажымат иксемын сераш кўлеш.

Умбакыже – 4-ше лаштыкыште.

Ончычсо юнкор – Марий погынын делегатше

Тўналтышыже – кумшо лаштыкыште.

Э.В.ЗАХАРОВА, Россий Федераций обший образованийын почётан пашаенже, Параньга район Янгет-сола тўвыра пёртым вуйлатыше.

1. Кузе лудаш-возаш тунемынам, шарнем, эре «Ямде лийым» вучем ыле. А вара шкеат возаш кумылангынам. Тўрлө ребус, викторине, йомак, конкурс-шамыч поснак келшеныт. Шарнем, 7-ше классыште тунеммем годым шочмо кундеммысе вершөр лўм-влак нерген легенде ден преданийым чумырен, ончыл верыш лектынам. Шўдымарий школышко (шочмо кундемем – Кужэнгер район Нурьял) «Ямде лий» газет редакция гыч лўмын толын, «Смена-8» фотоаппаратым кучыктеныт. Тудо жабыште пеш чапле пөлек лийын. Тиддеч вара газет деке утларак шўмангынам. Жапше годым журналист лияш

шоненам, но пўралтын огыл улмаш... Параньга район Матародо школышто пашам ыштыме годым юнкор кружокым эре вуйлатенам. Самырык годсо шонымашем деч тораште лийын омыл, газет дене эре кылым кученна. Йоча-влакын пашашт чўчкыдын савыкталтын.

«Ямде лий» – мыйын йолташем, туныктышем. Тудо мыйым моло газет деке лишемден да кунамже шкешотан шымлымаш пашаланат туныктен. Кызытат лаштыклаш йоратем, но шукыж годым интернет гоч. Пашаштемат мотор почеламут-влакым кучылтам. Очыни, изи годсек «Ямде лийым» йоратен шуко лудмем йылмем лывырташ полшен. Вет шочмо йылмем, марий йўлам пагалымем туныктымо пашаште веле огыл, кызыт тўвыра пёрт вуйлатыше семын тыршымаштат кугу польш.

2. Марий тўняште, мыйын шонымаште, эн тургыжландарыше йодыш – тиде шочмо йылмына. Марий йылмына тўлыжга – калыкнан ончыкылыкшо йомеш... Кумда Российыштына шагал чотан калык-влак аралалт кодышт манын, ты йодышым федерал кўкшытыштө пенгыдемдыман, очыни.

А.А.ТИТОВ, «Морко мланде» ден «Моркинская земля» газет-влакын тўн редакторжо.

1. «Ямде лий» газет индешле ий утла калыкым куандара. Мыят тудым лудын кушкынам, возкаленам. Газетыште савыкталтыше почеламутем, ойлымашем але уверем ужынам гын, уло чон дене куаненам да возаш утыр кумылангынам. Йоча газет дене мый кодшо курымын шымлымше ийлаштыже танлалтынам да тачысе кече марте тудым эскерем. «Ямде лийын» кумыланден моштымыжлан көра мыят журналист лийынам.

2. Йылме, тўвыра, йўла – кажне калыкын посна палыже. Тиде тўшка кугу гын, калык палым арален кодаш пешак сай. Но кызытсе саманыште айдеме куштылгын шочмо верже гыч торашке илаш куснен кертеш. Тыге тудын шочмо йылмыж дене кутыраш, йўлам шукташ йөнжө йомеш. Вес велым ончалаш гын, ача-ава йылмын кўлешлыкшым чын аклен моштышаш да тидым икшывыштлан умылтарен кертшаш улыт. Газет, журнал, книга дене кылым кучаш ача-ава таратышаш. «Ямде лий» газетымат тўналтышлан коча-кова шке уныкаж-

лан, иза але ака шольо-шўжаржылан лудеш гын, варажым икшыве шкеак туддене пенгыде кылым кучаш тўна-леш. Мыйын йоча годымат тыгак лийын. Варажым шукынжо йоратыме газетышке шке возкалаш тўна-лынна. Кугурак лийме семын шочмо йылме дене савыкталтыше моло газет ден журналымат лудынна. Уверлам пален налме дене пырля мутвундынам, чоннам пойдарыме, калык койышнам пенгыдемдыме.

Таче шуко увержым интернет пасулаште погена. «Тушто чыла уло», – манына. Но сайынрак ончалаш гын, кудыжо чын, кудыжо шоя, иканаште шекланенат от шукто. Тидыже икшывын вианмаштыже поснак кугу лўдыкшым луктеш. Газет ден журналышке возышо автор шке увержын чынлыкшылан мутым куча гын, интернет пасушто тыге огыл.

Ача-ава-влак, икшывыдан волгыдо ончыкылыкшо верч шонедат гын, туныктыза тудым лудаш. Тўналтышлан «Ямде лий» газетым пырля лудса. Кумыландыза икшывыдам газетышке возаш. Ала ончыкшым тудо кумдан палыме да пагалыме писатель, шанчыен але вуйлатыше лиеш.

Историй гыч

I Марий калык погын 1917 ий 28 июль гыч 5 август марте Ёпö губернийын Пүрö олаштыже эртаралтын. II погын 1918 ий 6-14 июньышто Озан олаште лийын. Тылеч вара 1992 ий марте Марий погын эртаралтын огыл. III погын Йошкар-Олаште 30-31 октябрьыште марий калыкым уэш чумырен. Тылеч вара ныл ийлан ик гана лиеш.

Шочмо вер вийым ешара

Ушпер школышто, икымше тунемме чырык пытымеке, ечызе-влакын районысо шыже кроссышт ий еда эртаралтеш. Теният ты танасымаш тўрлў школ гыч 110 наре ўдыр-рвезым чумырен. Кросс Марий Эл Республикын да Калык-влакын ико-

ян улмо кечыштлан пўлеклалтын. Школ директор В.А.Янцитовын, физкультурым туныктышына Т.А.Зайкован, куштылго атлетике секцийым вуйлатыше Е.Э.Зайкован тыршымыштлан кўра ты танасымаш эртаралтын. Шочмо кундемшыте вий-куатым тергаш поснак сай улмаш. Тыште пўртўсшат, куржмо корныжат палыме да кумылым нўлтшышў, вийым ешарыше. Тўрлў ийготан спортсмен-влак тўрлў кужытым куржыныт. Мый ик километрым куржынам. Шке ийготан-шамыч коклаште 2-шо верыш лектынам. Икымше верым Кира Зайкова налын. Пырля тунемме йолташем Миша Кулешов рвезе-влак коклаште кокымшо лийын. Снимкыште Софья Сергеевам, мыйым да Надя Рыбаковам ужыда.

Марина СТЕПАНОВА.
Волжский район.
Фотом еш архив гыч налме.

Ф И З К У Л Ь Т - У Р А

Икымше лийынна

«Вызов Первых» всероссийский проект радамыште Морко посёлкышто еш спорт фестиваль эртаралтын. Пайремышке мый, авам, Полина йолташ ўдырем да ача-аваже миенна. Фестивальшыке районысо тўрлў школ гыч 23 еш ушнен. Ме скаалке дене тўрштылынна, мечым кышкенна, вер гыч кужытыш тўрштылынна, модынна. Чот пўжалташ логалын. Тидыже мемнан командылан сенгымышым конден: икымше верым налынна. Ме чот йывыртенна. Весканат конкурслашке ушнена.

Олеся ПЕТРОВА.
Морко, Коркатово.

Палаш онай

Киокушин – тиде карате дене иктак. Тудо Японийшыте 1950 ийлаште шочын. Кучедалме гыдым кид да кынервуй дене вуйым, шўйым пераш ок лий. Но йол дене чумаш лиш.

Сенгымаш

Пермыште Юл кундем федерал округын киокушин дене чемпионатше да первенствыже эртаралтын. Марий Эл Республик гыч 6 спортсмен танасен. Чыланат сенгымаш дене пўртылыныт: Константин Матюков, Георгий Березин – 1-ше вер, Кирилл Леонтьев, Назар Макаров – 2-шо вер, Роман Ситников, Игнат Макаров – 3-шо вер. Нуным тренер Алексей Матюков ямдылен.

Модаш туныкта

Школышто кажне туныктышы мыланна келге шинчымашым пуа. Владимир Семёнович – поро да сай кумылан педагог. Тудо математикым туныкта да мемнам шахмат дене модаш кумыланда. Перемен жапыште классышкына толеш да Костя Эманов дене шахмат дене мо-

дыт (снимкыште). Мемнамат модмашке уша. Кеч Владимир Семёнович эре сена гынат, кумылна ок воло. Туныктышынам кеч ик гана сенгышаш ыле манын, кажныже шона.

Надя СЕРГЕЕВА.
Морко, Шўргыял.
Фотом школ архив гыч налме.

Увер

Ешда спортлан шўман гын, «Самая спортивная семья России» онлайн-конкурсыш ушныза. Тудо «Спорт – норма жизни» федерал

проект почеш илышыш шындалтеш. Йодмашым да паша-влакым 30 ноябрь марте колтыман. Номинаций-влак тўрлў улыт. Тичмаш увер дене norma-sport.ru сайтыште палыме лийын кертыда.

О.Н.ВАСЕНИНА
ямдылен.

Педагогике науко кандидат, Россий Федераций общий образованийын почётан пашаенже, кугужаныш марий йылме учебник-влакын авторжо, Йошкар-Оласе 21-ше номеран Семёновка школышто туныктышо

«Марий погын» урок

1 Мут ден муткылдыш-влакым рушлашке кусарыза.

Погын – _____, Марий калык погын – _____, оньыжа _____, Мер Кангаш – _____, чумыргаш – _____, вес кундеммыште илыше марий-влак – _____, каңашаш – _____, йодышым нолталаш – _____, икоян лияш – _____, марий йылмым, йўлам аралаш _____

2 Марий калык погын нерген таблицыш возыза.

№ п/п	Погын черет	Эртыме жап	Тўн йодыш-влак	Погынын пунчалже
1.	I Марий погын	1917 ий 28 июль – 5август	мер илыш, туныктымаш, йула, калык усталык	марий газетым, лугташ, марий йылмым туныкташ, марий театрым почаш.
2.				
3.				

4 Ойлончыласе яра верлаш скобкышто улшо мутым марлагден возыза.

1992 ий 30-31 октябрыште Йошкар-Олаште III Марий _____ эртаралтын (съезд). Тудо II Марий погын деч 74 ий вара _____ (проводился). Погынын делегатше-влак марий йылмын виангыже, _____ (о возрождении культуры мари) нерген йодыш-шамычым кангашеныт. Погынышто Мер Кангашым _____ (избрали). Мер Кангашын _____ (Председателем Всемарийского Совета) В.А.Пектеевым сайленыт.

5 Ужашым лудса да классыште кагашыза. Теме почеш шке шонымашдам каласыза.

Ме кок йылме озаланыме условийыште илена: руш йылмат мыланна шочмо йылме гаяк лийын. Кок йылмыжат икгаяк кўлешан да шергакан. Садлан когыныштымат ик семынак йўратен мошташ да тыршен тунемаш кўлеш. Марла ойлена гын, тиде сылне-чатка марий ой лийже. Рушла ойлена гын, руш ой яндарын йонгалтше. Икманаш, йылме культур памаш вўд гай яндар кодшо. Кеч-могай йылме дене ойло-возо, но тудын сўраллыкшым гына каргаш ок кўл. (З.В.Учаев)

3 Текстым лудса. Иктешлы-машым чын ойырен, таблицыш возыза.

1. Виче мланде марий-влакын патырлыкышт нерген ятыр легенде ден преданийлан поян, вет ожно тушто кугезына-шамыч иленит. Кугу Кетек ял калык Акпатыр кумыкым моткоч акла. Кажне ийын август тўналтыште Акпатырлан кугу кумалтышым эртарат.

2. Татарстан Республикасые Агрыз районышто кум тўжем утла марий еҥ ила. Буймо ялшотан илемыште – ик тўжем утла еҥ, Кадрек ялшотан илемыште – вичшўдў утла марий. Тушто изижге-кугужге чыланат марла кутырат.

3. Одо кундеммысе Карагўл районышто кок марий ял уло: Ныргындыш да Пыргындыш. Тушто пашам йўратыше, шке илыш-йўлам жаплыше марий калык ила.

4. Башкортостан Республикашты тўрлў национальностян калык дене пырля шўдў тўжем утла марий ила. Нуно шочмо йылмышт дене кутырат, школыштат марий йылмым тунемыт.

А. Тиде кундеммысе марий йоча-влак школышто шочмо йылмыштым тунемыт.

Б. Нине ялыште илыше-влак марла кутырат.

В. Марий калыкын патырлыкше нерген кызытат шарнен илат.

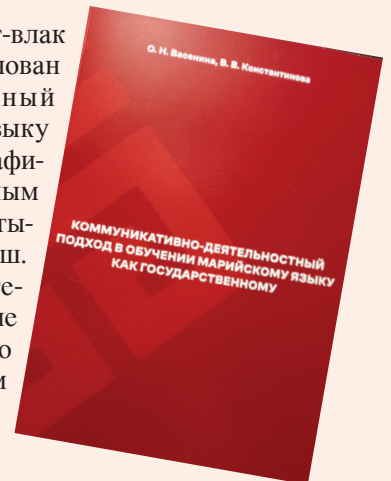
Г. Ялысе калык илыш-йўлам жаплен ила.

1.	2.	3.	4.

У книга

Педагогике шанче кандидат-влак О.Н.Васенина ден В.В.Константинован «Коммуникативно-деятельностный подход в обучении марийскому языку как государственному» монографийышт савыкталтын. Марий йылмым кугужаныш йылме семын туныктышо-шамычлан моткоч сай польыш. Тушто теорийым да практике материал-влакым радамлен серыме. 5-9-ше класслаште шинчымашым погышо йоча-шамычлан марий йылмым туныктымо годым коммуникативно-деятельностный йўным кучылташ эн келшышылан шотлымо.

Сурт коклаште польшкалем

Мый олесе школышто тунемам. Кажне канышлан ялыш куанен вашкем. Тушто модам, канем, пеленем мӱнгысӧ пашам ышташ налам, книгам лудам. А эше сурт кокласе сомылым ышташ полшем: пӧртым эрыктем, кӱмыж-совлам мушкам. Кодшо каныш кечылаште шелме пум левашыш шупшыктенна. Тиде пашашкат ушныде кодын омыл. Орваш пум опташ полшенам (**снимкыште**) да кок-кум комыля дене нумалынам. Мӱнгыштӧ мыйым чыланат мокталтенгыт.

Мария МАМАЕВА.
Йошкар-Ола, 23-шо номеран школ.
Фотом еш архив гыч налме.

Лудаш темлена

Ноябрьште лудашаш книга-влак:

- 21 ноябрьште серызе Маргарита Ушакова 75 ияш лӱмгечыжым палемда. Тудын «Авамын куэже» ойлымашыжым лудын кертыда. Аван кечыже вашеш шӱм-чон шижмашдам пойдарыза.

- 3 ноябрьште кумдан палыме поэт да драматург Самуил Маршак шочын. Тудо совет жапысе йоча сылнымутлан негызым пыштен. Икшывылан ятыр почеламутым, ойлымашым да йомакым пӧлеклен. «Хороший день» почеламутшым лудаш темлена.

- Тиде писателын ойыртемалтше койышыжо геройжо-влак гыч раш коеш. Астрид Линдгренын шочмыжлан 14 ноябрьште 117 ий лиш. Кумдан палыме швед писатель тӱнямбалне чапланыше ятыр йоча книгам возен. «Пеппи Длинныйчюлок» повестыште Пеппи изи гынат, пеш чулым да лӱддымӧ ўдыр. Тудын семынак илыш нелылыкым чыташ тунемаш уто огыл. Лудса да шке шонымашдам возен колтыза.

Е.СЕРГЕЕВА ямдылен.

Ребус

””

Н

””

Тушто

- Сур вургеман, сур пашмакан – тутло пучымышым шолта.

Изи озавате

Кум стакан

Ты рецепт почеш мелна тамле, вичкыж да рожан-рожан лиш.

Мыланна кӱлыт: 1 стакан шӧр, 1 стакан ложкаш, 1 стакан шолтымо вӱд, 3 муно, 2 кузу совла сакырложаш, 0,5 изи совла шинчал, 3 кузу совла ўй. Муным, сакырложашым, шинчалым, шӧрым, ложкашым кӱмыжыш пыштыза да сайын лугыза. Вара кызыт гына шолтымо вӱдым эркын опталза. Руашым 15-20 минут шинчыктымексе, ўйым сшарыза да мелнам кӱэштса.

Сӱретым чиялтыза. Герой могой мультфильм гыч, палыза.

Мари Эл Республикын Тӱвыра, Печать да Калык-Влакын Шотышто Министерствыжыке		Марикий национальный театр драмы им. И. Шкетан	
М. Шкетан лудыч Мариий кугушына драме театр		Марикий национальный театр драмы им. И. Шкетан	
КЫЛМЕ		НОЯБРЬ	
6	вр 18:00 ДЯДЯ ВАНЯ Экспонатный драме	А. Чехов	2ч
8	кт 18:00 ЮМЫНӰДЫР /Дочь Бога	Н. Пуанкаре, С. Андриен	2ч 30
9	шк 16:00 МӰКШ ОТАР /Пасоно	С. Чарльз	1ч 45
10	вс 11:00 ВОЛШЕБНАЯ ЛАМПА АЛАДДИНА Музыкальный сказка	А. Пруст	1ч 10
10	ри 16:00 МИКУЛАН – ПРЕЗЕ, ЯКУЛАН – ӰДЫР Комедий	А. Ардан	2ч 10
12	вт 18:00 СПАСТИ КАМЕР-ЮНКЕРА ПУШКИНА История неосознавшегося подвига	М. Хайфец	1ч 45
14	из 18:00 ЭЛНЕТ Драме	С. Чарльз	2ч 10
16	шк 16:00 ОРЪЕН МЕЛНА /Сказание Елены Комедий	А. Волос	2ч 25
17	ри 16:00 КУЗЕ ГЫН МАРЛАН ЛЕКТАШ ОГЫЛ... Комедий	М. Хайфец	2ч 20
20	ср 18:00 МИЗАНТРОП Трилер	А. Жюльен	1ч 45
22	кт 18:00 ТОРЕШВАТЕ /Черошан сиротий Музыкальный комедий	Ш. Шенкер	2ч 20
23	шк 16:00 НЫЛ КУВАЛАН ИК СӰАН Комедий	Ф. Буллок	1ч 50
24	вс 11:00 СЕРЕБРЯНАЯ ПАМПАЛЧЕ Мюзикл	З. Далеко, С. Явочек	1ч 50
26	кш 18:00 САЛИКА Музыкальный комедий	С. Николаев	2ч 10
27	ср 18:00 СПАСТИ КАМЕР-ЮНКЕРА ПУШКИНА История неосознавшегося подвига	М. Хайфец	1ч 45
30	шк 16:00 ИК КУРЪМ да ВИЧ ИЙ /Сын как и пӱл лӱт	Рекламе.	

Ямде лий 0+

Газетым Кыл, информационный технологий да массовый коммуникаций сферым эскериме шотышто федеральный службун Юл кундем федеральный округысо управленийыште регистрироватлыме. Номер – ПИ № ТУ52-01404, 2023 ий 22 сентябрьште пуымо.

Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ.
Директор – Е.И. КУЗНЕЦОВ.
Тун редактор – А.Н. ГРИГОРЬЕВА.
Индекс П4696.
Тираж 1550 экз.
Заказ
Формат – А-4-8.

Учредитель-влак:
Марий Эл Республикысе Тӱвыра, печать да калык-влакын пашашт министерстве, Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ.
Редакций да издатель: Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ, 424006, Йошкар-Ола, СССР Вооруженный Вийын 70-ше идалькыше урем, 20-шо пӧрт. Тел. 8(8362) 45-22-82.

Газетым редакцийыште погымо да версталыме, «Марий Эл Республикысе Правительствын типографийже» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Типографийын адресше: 424000, Йошкар-Ола, Комсомольский урем, 112. Печатьыш пуымо жап – 14-00, фактически – 13-00.

Авторын да редакцийын шонымашышт тӱрлӧ лийын кертыт. Серыш-влак мӱнгеш огыт колталт. Ак – кутырен келшыме почеш.
https://vk.com/yamde_lii
<https://t.me/yamdelii>
yamde_lii@mail.ru
yamdelii@mediamari.ru
(автор-влаклан)
Сайтын адресше: ямделий.рф

У конкурс

Амина КАРШИЕВА.
Кужэнер, Шорсола.

Кирилл КУГЕРГИН.
1-ше номеран Морко йочасад.

Амелия КОШПАЕВА.
Шернур, Кукнур.

Палыза, кө нерген ойлалтеш?

- Пермский художественный училищыште тунемын.
- Йошкар-Олаште педагогический техникумышто пашам ыштен.
- Эн палыме радынаже – «Пугачёв – марий ялыште».
- Шочмо кундемже – Провой вел.
- Марий Элын тун тоштержымат сорастараш полшен.
- Удырамаш коклаште икымше профессиональный суретче.

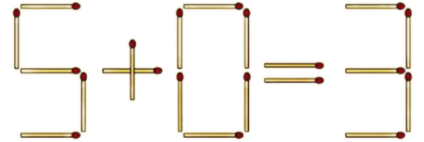
В.СМИРНОВ ямдылен.

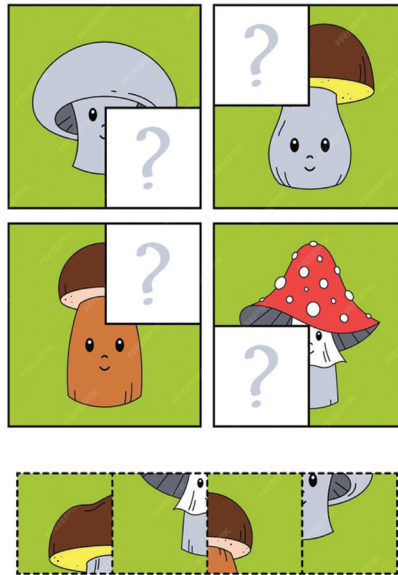
– Удыр-рвезе-влак, ойлончым туткын колыш тса:

«Йырагыште кешыр, ковышта, шоган кушкыт». Тиде предложенийыште мом ужыда?
– Пакчасаскам! – Сану кидым нолтен кычкыра.

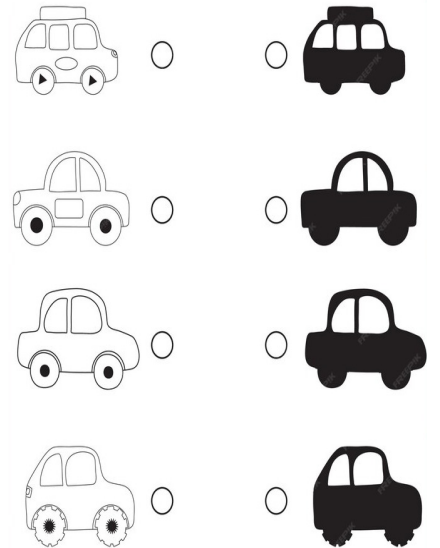
Ик шырпым верже дене вашталтен, чын вашмутым ыштыза.

Понго-влак келшыше ужашым кычалза.

Машина-влак келшыше умылым муза.

Колялан книга-влак деке миен шуаш полшыза.

